

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 29.10.2008
COM(2008) 706 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

No finanšu krīzes augšupejai: Eiropas rīcības programma

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

No finanšu krīzes augšupejai: Eiropas rīcības programma

Saskaņota rīcība ES līmenī

Vēl nebijušu apmēru krīze starptautiskajos finanšu tirgos ir radījusi Eiropas Savienībai ievērojamas problēmas. Visu 27 dalībvalstu saskaņotā rīcība ES līmenī ir izrādījusies efektīva, stabilizējot Eiropas banku sistēmu. Pasākumi jāīsteno ātri, lai tik ļoti vajadzīgā likviditāte atgrieztos finanšu sistēmā. Tomēr finanšu krīze vēl nav pārvarēta, un tā jau pārvēršas nopietnā izaugsmes kritumā, kas nelabvēlīgi ietekmē ekonomiku kopumā, skatot mājāsaimniecības, uzņēmumus un darba vietas. Paredzams, ka satricinājumi, kas skar Eiropas ekonomiku, samazinās gan iespējamo izaugsmes rādītāju vidējā termiņā, gan ievērojami mazinās faktisko izaugsmi 2009. un 2010. gadā. Tā kā nestabilos periodos ieguldījumi tiek veikti nelabprāt, ražīgums samazināsies un tā rezultātā var ciest arī inovācijas.

Eiropas spēks ir tās solidaritātē un mūsu spējā rīkoties kopīgi. Krīze skars, kaut arī dažādos veidos un dažādā pakāpē, visas dalībvalstis, un ir sagaidāms, ka pieaugs bezdarbs, kritīsies pieprasījums un pasliktināsies valsts budžeta stāvoklis. Rīkojoties kopīgi, mēs varam reaģēt efektīvāk un pārliecinošāk. Ja katra dalībvalsts turpretim rīkosies viena, šiem centieniem nebūs rezultātu. Turklāt pastāv risks, ka šie centieni radīs negatīvas sekas citās dalībvalstīs.

Izšķiroša nozīme banku nozares stabilizācijā bija tam apstāklim, ka ES spēja kopīgi rīkoties brīdī, kad spiediens uz finanšu tirgiem bija vislielākais. Valstu rīcības saskaņošana, kas pamatojās uz skaidri noteiktiem ES principiem un ko papildināja ES līmenī īstenoti pasākumi, ir izrādījusies pareizā pieeja. Tā balstījās uz izšķirošiem, saskaņotiem un efektīviem pasākumiem: ES līmenī tos īstenoja Francija kā Padomes prezidentvalsts, Komisija un Eiropas Centrālā banka, valstu līmenī – dalībvalstis, kurām Eiropas Parlaments sniedza neierobežotu atbalstu un sadarbojās ar tām.

Eiropas Savienībai jāturpina sekmīgi iesāktais darbs un jālemj, kā pārvarēt nākamās krīzes posmus, saskaņotā veidā panākot to, ka šīs grūtības dod iespēju papildināt Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģiju ar atsevišķiem īstermiņa pasākumiem. Šajā paziņojumā izklāstīta trīsdaļīga pieeja, uz kuras pamata jāizstrādā visaptverošs ES rīcības plāns/rīcības programma augšupejai.

- *Jauna finanšu tirgus struktūra ES līmenī*
- *Novērst ietekmi uz reālo ekonomiku*
- *Pasaules mēroga reakcija uz finanšu krīzi*

Šis paziņojums ir Komisijas ieguldījums diskusijā, kas šobrīd norisinās gan Eiropas Savienībā, gan ar starptautiskajiem partneriem par to, kā vislabāk ir pārvarama pašreizējā krīze un tās sekas. Komisija 26. novembrī ierosinās sīkāk izstrādātu krīzes pārvarēšanas ES programmu, ko iekļaus Lisabonas izaugsmes un nodarbinātības stratēģijā. Šī programma sastāv no vairākām īstermiņa iniciatīvām ar mērķi sekmēt negatīvo seku pārvarēšanu reālajā ekonomikā un pielāgot Lisabonas stratēģijas vidējā termiņa un ilgtermiņa pasākumus pašreizējās krīzes apstākļiem.

1. JAUNA FINANŠU TIRGUS STRUKTŪRA ES LĪMENĪ

Krīzes pārvarēšana Eiropas finanšu nozarē

Dalībvalstīm un Komisijai cieši sadarbojoties, tās vienojās par vairākiem neatliekamiem pasākumiem, lai aizsargātu mūsu pilsoņu noguldījumus un glābtu grūtībās nonākušās bankas. Pirmā kredītu tirgu reakcija uz dažādajiem pasākumu kopumiem bija pozitīva, tomēr šos pasākumus ātri jāīsteno un to ietekme nepārtraukti jānovērtē. Konkurences politika sniedz nozīmīgu ieguldījumu, lai saskaņoti reaģētu, vienlaikus atstājot dalībvalstu ziņā iespēju vajadzības gadījumā iejaukties atbilstoši attiecīgajiem valsts noteikumiem¹. Komisija turpinās nodrošināt līdzvērtīgus konkurences apstākļus starp finanšu iestādēm, kas saņem valsts atbalstu, un iestādēm, kas to nesaņem.

Tomēr pasaules finanšu sistēma vēl joprojām ir ļoti nestabila, un joprojām pastāv nopietns kredītresursu trūkuma risks. Tādēļ, īstenojot stratēģiju, lai glābtu Eiropas finanšu nozari no krīzes, mēs nedrīkstam ierobežot pašapmierinātībā. Eiropas Savienībai jāturpina saskaņota rīcība, lai tādējādi gūtu maksimālos rezultātus. Jo īpaši jānodrošina:

- *ka Eiropas Centrālā banka un citas centrālās bankas arī turpmāk efektīvi atbalsta finanšu sistēmu.* Centrālās bankas ir demonstrējušas ārkārtīgu elastību un izdomu, sniedzot banku nozarei pietiekamu likviditāti un nodrošinot, ka krīze neaptver arī citas finanšu sistēmas daļas.
- *ka dalībvalstīs izstrādātos banku glābšanas plānus īsteno ātri un saskaņoti.* Tas ir ļoti būtiski, lai spētu ātri atjaunot uzticību ES banku nozarei un tādējādi ierobežot kaitējumu ekonomikai, kā arī radīt apstākļus, lai augšupeja būtu spēcīga un noturīga. Konsekvence ir nepieciešama, lai maksimāli palielinātu glābšanas plānu vispārējo ietekmi visā Eiropas Savienībā, novērstu iekšējā tirgus sadrumstalotību un saglabātu līdzvērtīgus konkurences apstākļus starp finanšu iestādēm, kas saņem valsts atbalstu, un iestādēm, kas to nesaņem.
- *ka veic enerģiskus pasākumus, lai ierobežotu krīzes izplatību visās dalībvalstīs.* Finanšu krīze šobrīd sāk ietekmēt tās dalībvalstis Centrāleiropā un Austrumeiropā, kas nesen iestājās Eiropas Savienībā. Lai šos draudus novērstu, Eiropas Savienība kopā ar Starptautisko valūtas fondu ir gatava piešķirt ievērojamu vidēja termiņa finanšu palīdzību tām dalībvalstīm, kuru maksājumu bilance ir pakļauta spiedienam vai kuru finansiālā stabilitāte ir nopietni apdraudēta.

Nodrošināt pastiprinātu regulējumu un ciešāku uzraudzību

Vienlaikus ar krīzes stabilizācijas pasākumiem būs jāpārstrukturē banku nozare, lai nākotnē šīs bankas atkal iekļautu privātajā sektorā. Komisija tieši sadarbosies ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu, ka banku nozares daļas ir pārstrukturētas tā, ka nākotnē šajā nozarē pastāvēs godīga un veselīga konkurence. Privātpersonām un uzņēmumiem ir jābūt piekļuvei drošai un stabilai banku sistēmai, lai spētu finansēt savus ieguldījumu plānus, un sabiedrība kopumā būs ieguvēja no pasākumiem, kurus īsteno, lai nodrošinātu, ka arī turpmāk kredīti būs pieejami uz saprātīgiem nosacījumiem.

¹ Komisija ir pieņēmusi paziņojumu „Valsts atbalsta noteikumu piemērošana pasākumiem, kas veikti attiecībā uz finanšu iestādēm saistībā ar pašreizējo globālo finanšu krīzi” (OV C 270, 25.10.2008., 8. lpp.).

Komisija ir iesniegusi priekšlikumus par noguldījumu garantijām un kapitāla prasībām, kā arī par iespējām novērst regulējuma un grāmatvedības standartu ietekmes izraisīto procikliskuma risku. Turklāt Komisija drīz iesniegs priekšlikumus par reitingu aģentūrām un finanšu iestāžu vadošo darbinieku atalgojumu. Ir sākts darbs par tādiem jautājumiem kā kapitāla tirgus uzraudzības un riska pārvaldības piemērotība, tostarp atvasināto finanšu instrumentu, riska ieguldījumu fondu un privātā kapitāla ieguldījumu fondu jomā. Komisija aicina Padomi un Eiropas Parlamentu prioritārā kārtā izskatīt Komisijas priekšlikumus, lai pēc iespējas drīzāk ieviestu stingrāku regulējumu un uzraudzību, kas veicinātu uzticības atjaunošanu sistēmai.

Šie pasākumi novērsīs apzinātos trūkumus un palīdzēs atjaunot uzticību sistēmai kopumā. Mums jārada jauns ES finanšu nozares regulējuma un uzraudzības modelis, īpaši tas attiecas uz lielām finanšu iestādēm, kas darbojas vairākās valstīs. Pašreizējā ES uzraudzības uzbūve, kuras pamatā ir valsts līmeņa struktūras, ierobežo iespējas veikt efektīvu uzraudzību makrolīmenī. *De Larosière* grupas² ietvaros Komisija ir sākusi apspriedes par uzraudzības sistēmu, kas atbilstu nākotnes vajadzībām.

2. NOVĒRST IETEKMI UZ REĀLO EKONOMIKU – KRĪZES PĀRVARĒŠANAS PROGRAMMA

Kredītresursu trūkums uz ekonomiku kopumā izpaudīsies kā bezdarba pieaugums un pieprasījuma kritums, skarot dažāda lieluma uzņēmumu preces un pakalpojumus. Politikas instrumenti, ar kuriem var ietekmēt bezdarba līmeni un veicināt pieprasījumu, galvenokārt ir dalībvalstu rokās. Tomēr ES dimensija valstu līmenī veiktajiem pasākumiem dod pievienoto vērtību. Kā liecina Lisabonas stratēģijas pozitīvie rezultāti, ja dalībvalstis un Komisija sadarbojas, lai veicinātu izaugsmi un radītu jaunas darba vietas, iespējams gūt ievērojamus papildu rezultātus.

Tomēr pašreizējā krīzē Eiropas Savienībai jāpielāgo Lisabonas stratēģijas vidējā termiņa un ilgtermiņa pasākumi, lai ņemtu to vērā. Eiropas Savienībai strukturālo reformu programma jāpapildina ar īstermiņa pasākumiem, vienlaikus turpinot ieguldīt nākotnē, proti,

- jāpalielina ieguldījumi pētniecībā un izstrādē, inovācijā un izglītībā;
- jāveicina elastdrošība, kas aizsargātu cilvēkus un sniegtu tiem jaunas iespējas, nevis aizsargātu noteiktas darba vietas;
- jāatvieglo uzņēmumu, jo īpaši mazo un vidējo uzņēmumu darbība, lai tie spētu apgūt gan savas valsts tirgu, gan starptautiskos tirgus;
- jāstiprina Eiropas konkurētspēja, turpinot centienus ekoloģiskas ekonomikas attīstībā, kas radītu jaunas darbavietas un jaunas tehnoloģijas, kā arī novēršot ar enerģētisko drošību saistītos riskus un sasniedzot mūsu mērķus vides jomā.

Jo efektīvāk Eiropa spēš rīkoties saskaņoti, jo vairāk būs to pozitīvo ieguvumu, kas gūti šo darbību rezultātā. Pamatojoties uz Lisabonas stratēģijai raksturīgo partnerības pieeju, mēs

² Grupa ir pilnvarota apspriest Eiropas finanšu iestāžu struktūru, lai nodrošinātu saprātīgu piesardzību, tirgu sakārtotu darbību un ciešāku Eiropas sadarbību finanšu stabilitātes uzraudzības, agrīnās brīdināšanas mehānismu un krīžu pārvaldības jomās, tostarp pārrobežu un vairākas nozares aptverošu risku pārvaldībā. Grupa pievērsīsies arī Eiropas Savienības un citu nozīmīgu jurisdikciju sadarbībai, kurai ir jāpalīdz nodrošināt finanšu stabilitāti pasaules līmenī. Grupas locekļi ir: *Jacques de Larosière* (priekšsēdētājs), *Leszek Balcerowicz*, *Otmar Issing*, *Rainer Masera*, *Callum McCarthy*, *Lars Nyberg*, *José Perez Fernandez*, *Onno Ruding*.

aicinām dalībvalstis vienoties par augstāku koordinācijas pakāpi, lai spētu novērst šīs jaunās problēmas.

Stabilitātes un izaugsmes pakts

Ņemot vērā to, ka satricinājumi skar visu Eiropas Savienību un inflācijas spiediens šobrīd mazinās, monetārā un fiskālā politika var veicināt pieprasījumu. Sagaidāms, ka mazāku ieņēmumu dēļ valstu budžeta stāvoklis turpmākajos gados ievērojami pasliktināsies. Kaut arī mazāku ieņēmumu iemesls daļēji ir lēnāka ekonomikas izaugsme, tomēr daļēji tas ir saistīts ar dažu nozaru pielāgošanos, piemēram, pārkarsušajā nekustamo īpašumu tirgū; šis aspekts ilgstoši ietekmēs budžeta ieņēmumus. Saskaņā ar prognozēm Eiropas Savienības valstu budžeta stāvoklis nākamajā gadā pasliktināsies kopumā par vairāk nekā vienu procenta punktu no IKP, pastāvot ievērojamām atšķirībām starp atsevišķām dalībvalstīm. Īstermiņā tas varētu daļēji mazināt lēnākas izaugsmes sekas, tomēr negatīvais efekts būtu tas, ka pasliktinātos budžeta stāvoklis; šajā gadījumā vēl pat nav ņemts vērā finanšu sistēmas glābšanas plānu izraisītais slogs. Tomēr saskaņā ar pašreizējām prognozēm budžeta deficīta līmenis Eiropas Savienībā un īpaši euro zonas valstīs nepārsniegs 3 % no IKP, galvenokārt pateicoties pasākumiem, kas līdz šim īstenoti saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes paktu.

Vairums paziņoto pasākumu finanšu sistēmas stabilitātes atbalstam (proti, garantijas) neietekmēs deficīta līmeni tūlīt – patiesās fiskālās izmaksas izpaudīsies tikai brīdī, kad izmantos valsts sektora piešķirtās garantijas. Vienlaikus banku rekapitalizācijas pasākumu rezultātā jau šobrīd pieaug parāda līmenis. Kopā ar pazīmēm, kas šobrīd liecina par strukturālu budžeta līdzsvara pasliktināšanos, tas varētu izraisīt bažas par valsts finanšu ilgtermiņa ilgtspējību, jo īpaši valstīs, kuras krīze ir skārusi visvairāk.

Stabilitātes un izaugsmes pakts rada piemērotu politiku, kas līdzsvaro stabilizācijas īstermiņa vajadzības un ilgtermiņa prasības strukturālo reformu jomā, jo īpaši atbalstot pielāgošanās procesu. Īstenojot paktu, jānodrošina, ka valsts finanšu stāvokļa pasliktināšanos vienmēr pavada apstākļiem atbilstošas strukturālās reformas un tiek atjaunots ilgtspējīgs budžeta līmenis. Plānojot budžeta politiku, pilnībā jāizmēģina tās iespējas, ko sniedz Līgums un pārskatītais Stabilitātes un izaugsmes pakts, un jāņem vērā šādi principi:

- jāturpina īstenot ilgtspējīgu fiskālo politiku, tādējādi piepildot prognozes par veiksmīgu krīzes pārvarēšanu;
- atsevišķu valstu īpatnības saistībā ar rīcības brīvību fiskālajā politikā jāņem vērā ar nosacījumu, ka attiecīgajai valstij ir spēcīgas un uzticamas budžeta iestādes un vidējā termiņa budžeta plāns;
- strukturālās reformās īpaša uzmanība pievēršama tām reformām, kas ilgtermiņā stiprina pretestības spējas un uzlabo ilgtspēju;
- reformas pieprasījuma veicināšanai īstermiņā jāievieš savlaicīgi un mērķtiecīgi, un to darbības ilgumam jābūt ierobežotam.

Pārmērīga budžeta deficīta gadījumā piemērojamā procedūra ir jāuztver kā atbalsta instruments pašreizējo grūtību pārvarēšanai un ilgtermiņa ilgtspējības nodrošināšanai. Noteiks skaidru robežu starp tām sekām, kuras uz budžetu atstāj politiski kļūdaini lēmumi un cikliska attīstība, tostarp sekām, kuru iemesls ir finanšu krīzes pārvarēšanai paredzētie glābšanas pasākumi. Veicot uzraudzības procedūru, īpaši ņems vērā glābšanas plānu izraisīto parāda līmeņa pieaugumu.

Reformu un ieguldījumu paātrināšana

Paredzams, ka satricinājumi, kas skar Eiropas ekonomiku, samazinās potenciālo izaugsmes tempu un paaugstinās bezdarba līmeni, tādējādi samazinot pieprasījumu. Tādēļ ļoti būtiskas ir strukturālās reformas, lai īstermiņā veicinātu pieprasījumu, vidējā termiņā un ilgtermiņā atvieglotu iekļaušanos darba tirgū un pāreju no viena darba uz otru, kā arī ilgtermiņā palielinātu izaugsmes potenciālu.

Īpaši svarīgi būs nodrošināt to, ka ieguldījumus veiktu tā, ka tiktu panākts maksimālais rezultāts. Tas nozīmē, ka valsts atbalstam, kuru Eiropas Savienības un valstu līmenī piešķir uzņēmumiem, ir jāasniedz divi mērķi: īstermiņā jānovērš pieprasījuma kritums un ilgtermiņā jāpalīdz īstenot reformas un veikt modernizāciju. Ievērojot pašreizējās, Lisabonas stratēģijā noteiktās reformu prioritātes, dalībvalstīm galvenā uzmanība jāpievērš tām pamatreformām, kas sekmē inovāciju un ražīgumu veicinošus ieguldījumus; kopā ar inflācijas iegrožošanas pasākumiem un mērķtiecīgiem sociālās aizsardzības pasākumiem mājsaimniecību ienākumu atbalstam šīs reformas veicinās pieprasījumu.

Tā kā finanšu sistēma joprojām piedzīvo ieilgušu vājuma periodu, un ņemot vērā to, ka banku nozarē ir gaidāma attieksmes maiņa saistībā ar risku, būs jāatbild uz jautājumu, kā nākotnē tiks finansētas inovatīvas tehnoloģijas, saglabāta Eiropas ražošanas nozares starptautiskā konkurētspēja un finansēti mazi un vidējie uzņēmumi. Turklāt arī turpmāk būs jāpievērš uzmanība trešo valstu tirgu atvēršanai Eiropas uzņēmumiem, tostarp maziem un vidējiem uzņēmumiem.

Komisija ar dalībvalstīm izvērtēs šādus pasākumus.

- Pēc neoficiālās *ECOFIN* padomes sēdes iepriekšējā mēnesī Eiropas Investīciju bankas grupa, izmantojot komercbanku aizdevumus, izveidoja vispārēju atbalsta pasākumu paketi 30 miljardu euro apmērā, kas paredz aizdevumus maziem un vidējiem uzņēmumiem Eiropā. Tas ievērojami pārsniedz Eiropas Investīciju bankas parasti šai nozarei piešķirto aizdevumu apmēru, taču šis pasākums ir steidzami jāīsteno;
- Cieši sadarbojoties ar Komisiju, EIB varētu paātrināt savu darbu, lai finansētu projektus klimata pārmaiņu, enerģētiskās drošības un infrastruktūras jomā, jo īpaši attiecībā uz pārrobežu projektiem. Šajā saistībā varētu rasties vajadzība pastiprināt EIB kapitāla bāzi, piemēram, nosakot agrāku nākamās kapitāla palielināšanas termiņu (šobrīd ir paredzēts, ka tas būs 2010. gadā);
- Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankai ir būtiska loma finanšu nozares reformā un privātā sektora finansēšanā mūsu jaunākajās dalībvalstīs. Ņemot vērā pašreizējos finansēšanas apstākļus, varētu pastiprināt bankas darbību šajās valstīs;
- Piešķirot finansējumu vairāk nekā 350 miljardu euro apmērā 2007.–2013. gadā, ar kohēzijas politiku ievērojami atbalsta ES dalībvalstu un to reģionu īstenotos valsts ieguldījumus. Komisija ar dalībvalstīm izvērtēs iespējas, kā paātrināt ieguldījuma projektus un agrāk izmaksāt dalībvalstīm paredzētos maksājumus;
- Jāizvērtē inovatīvas finansēšanas iespējas plašā infrastruktūras projektu spektrā (tostarp transporta, enerģētikas un augsto tehnoloģiju tīklu jomā), piemēram, labāk izmantojot publiskā un privātā sektora partnerību;
- Energoefektivitātes un videi nekaitīgu tehnoloģiju veicināšana, piemēram, ēkās un vidi nepiesārņojošos transporta līdzekļos, kas dotu uzņēmumiem, tostarp maziem un vidējiem uzņēmumiem jaunas saimnieciskās darbības iespējas, vienlaikus palīdzot Eiropas Savienībai sasniegt savus mērķus klimata pārmaiņu jomā;

- Palielināt pieprasījumu pēc energoefektīvām precēm un pakalpojumiem, piešķirot nodokļu atvieglojumus un īstenojot citus mērķtiecīgus fiskālus pasākumus;
- Saglabāt esošās un radīt jaunas eksporta iespējas ES uzņēmumiem, tostarp maziem un vidējiem uzņēmumiem, īstenojot aktīvu tirgus atvēršanas politiku, tostarp noslēdzot tirdzniecības nolīgumus un turpinot īstenot tirgus piekļuves stratēģiju;
- Piemērot konkurences politiku un patērētāju aizsardzības politiku valstu un ES līmenī, lai uzlabotu tirgu darbību, nodrošinot zemākas cenas patērētājiem un pilnībā izmantojot vienotā tirgus priekšrocības.

Dalībvalstis un Eiropas iestādes, sadarbojoties partnerības garā un saskaņojot savu rīcību, var piesaistīt ievērojamus finanšu līdzekļus, lai paātrinātu ļoti vajadzīgo ieguldījumu veikšanu un ļautu Eiropas Savienībai pēc šīs krīzes pārvarēšanas būt vēl spēcīgākai.

Seku pārvarēšana nodarbinātības un sociālajā jomā

Ekonomikas izaugsmes kritums negatīvi ietekmēs ģimenes, mājsaimniecības un mūsu sabiedrības neaizsargātākos cilvēkus. Tas ir jau jūtams nodarbinātības jomā. Eiropas Savienībai jārikojas, lai mazinātu krīzes ietekmi uz darbavietām un to zudumu, un jāizmanto tās rīcībā esošie līdzekļi, lai mazinātu nelabvēlīgo ietekmi sociālajā jomā. Lai gan par šo jomu galvenokārt atbild dalībvalstis, tomēr Kopienas un valstu līmenī īstenoto pasākumu saskaņošana ir lietderīga. Komisija sadarbosies ar sociālajiem partneriem, lai visefektīvāk reaģētu uz šo krīzi. Jāturpina attīstīt nozares ar ievērojamu izaugsmes potenciālu darba vietu radīšanas ziņā, piemēram, individuālie pakalpojumi, veselības aprūpes pakalpojumi un sociālie pakalpojumi, tādējādi radot iespējas piekļūt darba tirgum.

Iepriekšējos gados Eiropa ir cietusi no tā, ka tai nav izdevies īstenot aktīvus darba tirgus pasākumus, kas palīdzētu cilvēkiem pārkvalificēties atbilstoši nākotnes vajadzībām un atrast un radīt jaunas darba vietas. Šobrīd steidzamāk nekā līdz šim jāatbalsta iekļaušanās darba tirgū un pāreja no viena darba uz otru, jāpalielina un jālīdzsvaro darba tirgū esošais piedāvājums un pieprasījums, kā arī jāpaaugstina darba ražīgums. Lai šo mērķi sasniegtu, jāīsteno Lisabonas stratēģijā iekļautie pasākumi, tostarp šādi:

novērst bezdarba sekas, ļaujot dalībvalstīm pārplānot Eiropas Sociālā fonda finanšu līdzekļus, lai tādējādi atbalstītu pasākumus ātrai bezdarbnieku reintegrācijai darba tirgū;

- pārskatīt Pielāgošanās fonda globalizācijai efektivitāti;
- palīdzēt bezdarbniekiem ātri un bez augstām izmaksām dibināt jaunus uzņēmumus;
- novērot krīzes sekas dažādās nozarēs, kuras skārusi strukturālā pielāgošanās, un vajadzības gadījumā izmantot tās iespējas, ko sniedz noteikumi valsts atbalsta jomā, lai īstenotu savlaicīgus un mērķtiecīgus atbalsta pasākumus ar ierobežotu darbības laiku;
- turpināt īstenot elastdrošības politiku, jo īpaši aktīvas darba tirgus politikas pasākumus, nodokļu un sociālo pakalpojumu reformu un pastiprinātus pārkvalifikācijas pasākumus. Sagaidāms, ka situācija būs īpaši smaga darba tirgus zemāk atalgotajā segmentā, tādēļ īpaši svarīgi ir atvieglot nenovēršamo pārstrukturēšanas procesu un piešķirt ienākumu atbalstu un mērķtiecīgu sociālās aizsardzības atbalstu.

3. REAKCIJA UZ FINANŠU KRĪZI PASAULES MĒROGĀ

Krīze ir skārusi visus pasaules reģionus, un neviens reģions nespēj viens pats pārvarēt krīzes sekas. Skaidras pazīmes liecina par to, ka krīze aptver arī jaunās tirgus ekonomikas valstis un tā pastiprinās jau esošo spiedienu uz jaunattīstības valstīm. Šobrīd ir svarīgi ierobežot krīzes turpmāku izplatību, un Starptautiskajam Valūtas fondam jābūt gatavam vajadzības gadījumā piešķirt ārkārtas finansējumu. Eiropa sadarbosies ar Starptautisko Valūtas fondu un izmantos fonda makrofinansiālā atbalsta instrumentu, jo īpaši, lai palīdzētu kaimiņvalstīm. Eiropa ir un būs aktīvs dalībnieks, sniedzot saskaņotu atbildi pasaules mērogā.

Pašreizējā finanšu krīze vairāk nekā jebkad ir apliecinājusi mijiedarbību, kas pasaules mērogā pastāv starp makroekonomikas politiku un finanšu tirgiem. Šīs mijiedarbības dēļ tagad būs jānovērš gan regulējuma un uzraudzības jomā pieļautās kļūdas, gan arī makroekonomikas nelīdzsvarotība un valūtas maiņas kursa nelīdzsvarotība, kas ir vieni no pašreizējās krīzes cēloņiem.

Finanšu krīzes rezultātā ir parādījies jautājums par tādu „globālo pārvaldību”, kas apver ne tikai finanšu nozari. Priekšplānā ir izvirzījies jautājums par pasaulē valdošo nelīdzsvarotību, tomēr šī nelīdzsvarotība jāskata plašākā kontekstā, proti, saistībā ar nepieciešamību arī turpmāk neatkāpties no ES apņemšanās atvērt tirdzniecības un pakalpojumu tirgu, padziļināt daudzpusējo sadarbību, cīnīties pret protekcionisma tendencēm un turpināt centienus, lai panāktu pozitīvus rezultātus PTO Dohas sarunu kārtā. Svarīgi ir arī dalīties ar jaunattīstības valstīm ar ieguvumiem, ko sniedz ilgtspējīga izaugsme (īpaši laikā, kad preču cenas ir nestabilas) un pievērsties tādiem jautājumiem kā, piemēram, klimata pārmaiņas, labklājība pasaulē un Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšana.

Pēc Eiropas Savienības iniciatīvas, kuras izstrādē Komisija aktīvi piedalījās, ASV 15. novembrī organizēs pirmo starptautisko augstākā līmeņa sanākumi par finanšu krīzi. Viens no sanāksmes mērķiem ir sākt uzlabot koordināciju pasaules mērogā, pārskatīt to starptautisko iestāžu lomu, kas darbojas finanšu tirgu uzraudzības jomā, un pielāgot globālās pārvaldības struktūras nākotnes vajadzībām. Komisija ir aktīvi atbalstījusi starptautiskos centienus izveidot konsekventu pieeju, lai pasaules mērogā izskatītu ar ieguldījumiem saistītus jautājumus, tostarp Starptautiskā Valūtas fonda pieņemtos vispārējos principus un praksi attiecībā uz valsts ieguldījumu fondiem.

Lai samazinātu finanšu krīžu atkārtotā risku nākotnē, jāīsteno vairāki pasākumi pasaules finanšu sistēmas reformai. Vispārīgi runājot, šiem pasākumiem jāattiecas uz šādām jomām:

- paaugstināt regulējuma standartu starptautisko konsekvenci un kvalitāti, tostarp veikt reformas (kā minēts *ECOFIN* „ceļvežos” un *FSF* ieteikumos) un īstenot tās pasaules līmenī;
- pastiprināt starptautisko koordināciju starp finanšu uzraudzības iestādēm;
- pastiprināt makroekonomikas uzraudzību un krīžu novēršanu, kopīgi izvērtēt makrolīmeņa un mikrolīmeņa aspektus, pastiprināt finanšu stabilitāti un attīstīt agrīnās brīdināšanas sistēmas, kā arī
- turpmāk attīstīt finanšu krīžu novēršanas spējas un spējas rast risinājumu valsts, reģionālajā un daudzpusējā līmenī.

Visbeidzot, lai nodrošinātu finanšu stabilitāti, ļoti svarīgi būs pašos pamatos reformēt attiecīgās iestādes. Tikai šādā veidā mēs varēsim ilgtermiņā saglabāt rezultātus, kas gūti augstākā līmeņa sanāksmēs par pasaules finanšu krīzi. Kaut arī pašreizējā krīze ir atklājusi dažus trūkumus Eiropas regulatīvajā sistēmā, tomēr Eiropa ir labi sagatavota, lai aktīvi

piedalītos, veidojot jauno pasaules finanšu sistēmu un rūpējoties par tās efektīvu darbību. Tās pamatā ir šādi pamatprincipi:

- efektivitāte – ir nepieciešams līdzsvars, lai nodrošinātu ātru un kvalitatīvu lēmumu pieņemšanu bez pārmērīgas iejaukšanās;
- pārredzamība un atbildība – jaunizveidotām vai reformētām organizācijām jāuzņemas pienācīga atbildība un jāpalielina īstenošanas un izpildes stimuli;
- pārstāvība – pasaules mērogā izveidotajās grupās jāiekļauj nozīmīgas jaunās tirgus ekonomikas valstis, lai tādējādi paaugstinātu lēmumu pieņemšanas procesa leģitimitāti. Lai vairotu Eiropas Savienības vispārējo efektivitāti un ietekmi, jānovērš arī nevienādā Eiropas valstu un euro zonas valstu pārstāvniecība.

Riski un iespējas

Eiropas Savienībai tagad jārīkojas efektīvi, lai pārvarētu krīzi. Šai rīcībai jābūt gudrai, lai veicinātu pareizās pārmaiņas mūsu ekonomikā, nodrošinot, ka pēc krīzes pārvarēšanas mēs esam gatavi pilnībā izmantot priekšrocības, ko sniedz vēlākā izaugsme. Šo mērķi vislabāk var sasniegt, ja mēs izmantojam visas iespējas, lai pārstrukturētu mūsu ekonomikas, apmācam mūsu pilsoņus un sagatavojam viņus jauno problēmu pārvarēšanai, vienlaikus rūpējoties par mūsu sabiedrības neaizsargātākajiem cilvēkiem atbilstoši Līguma 2. panta būtībai. Mēs no pieredzes zinām, ka mūsu panākumu pamatā ir tas, ka mēs atteicāmies no nacionālisma ekonomikā un ka Eiropas izaugsmes dzinējspēks ir dalībvalstu starpā esošo šķēršļu likvidēšana; mēs guvām labumu no mūsu iekšējā tirgus lieluma un spēka.

Eiropas Savienība savā vēsturē ir saskārusies ar dažāda veida krīzēm un pēc to pārvarēšanas vienmēr bijusi spēcīgāka un vienotāka. Mēs jau esam pierādījuši, ka tad, kad visas 27 dalībvalstis un Eiropas iestādes nolemj rīkoties kopīgi, mēs spējam gūt rezultātus un dot labumu mūsu pilsoņiem. Arī pašreizējā krīze var būt Eiropas iespēja, un šajā paziņojumā uzskaitītās darbības norāda, kādā veidā mēs kopīgi varam vest Eiropas Savienību pretī augšupejai.